

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia

Eestile!

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia sümfooniaorkester

Sten Heinoja ^{KLAVER}

Dirigent Toomas Vavilov

Kavas

Pärt, Haydn, Tubin, Kruusmaa

20.08.2023 – 12.00

EMTA suur saal

Berliini YEC festivali hümn (seadnud Mati Põdra)

Arvo Pärt (1935)

„Wenn Bach Bienen gezüchtet hätte...” /

„Kui Bach oleks oleks mesilasi pidanud...” (1976/2019)

Alisson Kruusmaa (1992)

„Viis arabeski kammerorkestrile” (2021/22)

Arabesk 1: molto cantabile

Arabesk 2: distantly

Arabesk 3: sempre con rubato

Arabesk 4: espressivo

Arabesk 5: sempre con rubato

Joseph Haydn (1732–1809)

Klaverikontsert nr 11 D-duur Hob XVIII/11 (1780–1783)

I *Vivace*

II *Un poco adagio*

III *Rondo all'Ungarese. Allegro assai*

Solist Sten Heinoja

Vaheaeg

Arvo Pärt (1935)

„In spe“ puhkpillikvintetile ja keelpilliorkestrile (1976/2010)

Eduard Tubin (1905–1982)

Sümfoonia nr 7 (1958)

I *Allegro moderato*

II *Larghetto*

III *Allegro marciale*

EMTA sümfooniaorkester

Dirigent Toomas Vavilov

Arvo Pärt, keda loetakse tänapäeva muusikamaastiku üheks unikaalseimaks loojanatuuriks, alustas loometeed nõukogude avangardi ühe radikaalseima esindajana, tuues 1960. aastatel oma loominguga eesti muusikasse kõik tähtsamad modernistlikud kompositsioonitehnikad: dodekafoonia, aleatoorika, kõlavärvimuusika ja kollaažitehnika. 1970. aastate teisel poolel töötas ta välja isikupärase miniatuuristiili, mida autor nimetab *tintinnabuli* (*tintinnabulum* – lad k „kelluke”) ning on jäänud leitule truuks tänaseni. Oma *tintinnabuli*-ideega juhtis Pärt tähelepanu iga pisemagi heli väärtusele, kõlale ja tähendusele. „Minu jaoks on kõige olulisem suuta paari noodiga öelda seda, mida ma ei oska öelda tuhande sõnaga,“ on märkinud helilooja.

1976. aastal valminud „**Wenn Bach Bienen gezüchtet hätte...**“ („**Kui Bach oleks mesilasi pidanud...**“) ja „**In spe**“ kõlasid mõlemad sama aasta 27. oktoobril ansambli Hortus Musicus legendaarsel kontserdil, mille esimese osa pealkirjaks olnud sõna *tintinnabuli* kuulis toonane publik esimest korda ja mis märkis Pärdi uue loomestiili algust. Hiljem on autor nimetatud teoseid korduvalt ümber töötanud ja seadnud erinevatele koosseisudele: esimene kõlab tänasel kontserdil 2019. aastal loodud versioonis klaverile, puhkpillikvintetile, keelpilliorkestrile ja löökpillidele ning teine 2010. aastal valminud versioonis puhkpillikvintetile ja keelpilliorkestrile.

„Kui Bach oleks mesilasi pidanud...“ kannab pühendust muusikakriitik Ofelia Tuisule (1919–1981), kes oli Pärdi muusika innukas toetaja Nõukogude Liidu kultuuripoliitika ahistavates tingimustes. Teose mitteametlik alapealkiri „Muusikateadlase portree ühe herilaspere foonil“ viitab kujukalt Tuisu pingelistele suhetele toonase tsensuuri ning Heliloojate Liidu „herilasperega“. Seda, kui kõrgelt hindas Arvo Pärt Tuisu inimlikku julgust ja kunstiideaale, võib välja lugeda sissekandest muusikapäevikusse 1976. aasta augustis, vahetult enne teose valmimist. Muusikateadlase kohta seisavad seal järgmised sõnad: „läbiraiuv signaal ...

läbi metsiku padriku ... Ofelia ... lõpus üksi oma tões, puhas, skulpturaalselt selge, tugev ... praktiliselt algusest peale *contra*". Pärt rakendab teoses mitmel tasandil oma lemmikhelilooja Johann Sebastian Bachi nimemotiivi ning kasutab loo kulminatsioonis tema h-moll prelüüdi muusikat „Hästitempereeritud klaviiri“ I vihikust. Bach oli ka Ofelia Tuisu armastatuim helilooja, kelle muusikat võis ta enda sõnul alati ja igavesti kuulata.

Ansamblile Hortus Musicus pühendatud „In spe“ („Lootuses“) sündis uues versioonis 2010. aastal muusikafestivali Vale of Glamorgan tellimusel ning tuli selle festivali raames esiettekandele BBC Walesi Rahvusorkestri poolt Tõnu Kaljuste dirigeerimisel. Muusikaliselt on tegemist ranges *tintinnabuli*-tehnikas teosega, mis põhineb äärmiselt napil ja kontsentreeritud materjalil.

Noor eesti helilooja **Alisson Kruusmaa** on lõpetanud 2017. aastal Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia magistrantuuri Helena Tulve kompositsiooniklassis, täiendanud end õppeaastal 2013/2014 Giuseppe Verdi nimelises Milano konservatooriumis ning õpib käesoleval ajal EMTA doktorantuuris.

Kruusmaa loomingusse kuulub orkestri-, ansambli-, koori- ja sooloteoseid. 2018. aastal võitis tema „Rain“ metsosopranile ja puhkpilliorkestrile parima teose auhinna festivalil „24th Young Composers Meeting“ Hollandis. Teos kõlas samal aastal festivalil Gaudeamus Muziekweek Utrechtis. 2018. aasta septembris valiti Kruusmaa Los Angelese kammerorkestri Kaleidoscope kompositsioonikonkursi finalistide hulka. 2019. aastal oli ta New Yorgis Mise-En muusikafestivali külalishelilooja. Kruusmaale on omistatud Erkki-Sven Tüüri nimeline noore helilooja stipendium (2013), Eesti Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali aastapreemia (2021) ja Tõnu Kaljuste nimeline stipendium (2023). Sellest aastast alustas Alisson Kruusmaa residentuuri Hollandi Rahvusooperis. Sügiseks on valmimas ulatuslikum

teos Eesti Rahvusmeeskoorile ja Rascheri saksofonikvartetile ning 2024. aastaks valmib ballett Rahvusooperile Estonia.

Tema muusikale on iseloomulikud õrnad, haprad ja ruumiküllased kõlamaastikud. Domineerib hõre ja delikaatne orkestratsioon ning avar kõlaruum, mis jätab nii aja kui ka koha kuulaja enda mõttepeegeldusteks.

„Viis arabeski kammerorkestrile“ (2021) on loodud festivali Klaaspärlimäng tellimusel ning kõlasid esiettekandes 13. juulil 2021 Tartu Jaani kirikus Klaaspärlimäng Sinfonietta ja dirigent Andres Kaljuste poolt. Viieosaline teos on inspireeritud saksa kirjaniku Herman Hesse (1877–1962) luuletuse „Ent töelus on me salajane ihk“ esimestest ridadest:

*õrn-arabeskne, vaimne, kõigest prii,
mu ümber keerleb nagu haldjaring
eimiski ümber, millele me hing
me olemise annab ohvriks nii.*

Viini klassikalise koolkonna rajajat **Joseph Haydnit** on tituleeritud õigusega nii „sümfoonia isaks“ kui ka „keelpillikvarteti isaks“. Instrumentaalkontserdi žanr jääb tema loomingu üldpildis tahaplaanile. Enamik neist kuuluvad autori varasemasse loomeaega ja vaid kolm kontserti on kirjutatud pärast 1770. aastat. See, et Haydn ei pööranud kõnealusele žanrile kuigivõrd suurt tähelepanu, võib olla seotud tema kui helilooja ambitsioonidega: nimelt peeti 1760. ja 1770. aastatel tolle aja komponistide ja teoreetikute poolt kõige prestiižikamaks orkestrimuusika žanriks eelkõige sümfooniat, samal ajal kui kontserdile omistati madalam staatus. Nii näiteks väidab üks tollaseid tähtsamaid leksikone (Johann Georg Sulzeri „Allgemeine Theorie der schönen Künste“, Leipzig, 1771), et „kontsert pole oma põhiolemuselt midagi enam kui vaid harjutus

heliloojatele ja instrumentalistidele ning sel pole muud taotlust kui pakkuda pelgalt kõrvadele naudingut.”

Teadaolevalt kirjutas Haydn 11 klahvpillikontserti, millest neli publitseeriti tema eluajal, sh suurima populaarsuse pälvinud **klaverikontsert nr 11 D-duur Hob XVIII/11**, mis on püsinud repertuaaris alates selle loomisest (enne 1784. aastat) kuni tänapäevani. Kontsert on ilmekas näide sellest, kuidas lihtsate vahenditega on saavutatud maksimaalne efekt; muusikaline materjal on kergesti meelde jääv ja vorm täiuslikkuseni viimistletud. Helilooja üllatab ja rõõmustab kuulajat teravmeelsuste ja peente meeleolumuutustega. Teose kõrgpunktiks on finaal (*Rondo all'Ungarese*), mis põhineb autentsel horvaatia rahvatantsuviisil. Klaverikontsert D-duur publitseeriti 1784. aastal üheaegselt nii Viinis (Artaria) kui ka Pariisis (Boyer), millele järgnesid väljaanded Berliinis, Amsterdamis ja Londonis.

Kui Joseph Haydnit on tituleeritud „sümfoonia isaks“, siis **Eduard Tubinat** on nimetatud „eesti sümfoonilise muusika isaks“ – kuigi Tubin lõi meistriteoseid paljudes žanrides, asuvad tema loomingus kesksel kohal kümme sümfooniat (11. jäi lõpetamata), mis asetavad ta kindlalt 20. sajandi suurte sümfoonikute Gustav Mahleri, Jean Sibeliusi ja Dmitri Šostakoviitši kõrvale. Sümfooniad jaotuvad autori tervele loometeele: esimesed neli valmisid kodumaal, järgmised kuus aga Rootsis, kuhu Tubin põgenes Teise maailmasõja lõpu eel Nõukogude okupatsiooni eest.

Heino Elleri käe all kompositsiooni õppinud Tubin tegi orkestrimuusikas seda, mida tema õpetaja kammermuusikas ning koorikomponistid Cyrillus Kreek ja Mart Saar koorimuusikas – arendas rahvuslikku helikeelt ja rikastas seda kaasaegsete väljendusvahenditega. Suurvormide ja orkestraalsete vahendite valitsemisel polnud Tubinale Eestis võrdset juba enne tema kodumaalt lahkumist. Rootsi perioodi loominguga tõestas ta aga veelgi veenvamalt, et väärib eesti suurima sümfonisti nime.

Seitsmenda sümfoonia kirjutamise ajaks (1955–1958) oli Tubin elanud võõrsil üle kümne aasta ning jõudnud meistrivormi. See klassikalise orkestrikoosseisu ja traditsioonilise kolmeosalise ülesehitusega teos paistab silma mõneti kvartetiliku faktuurikäsitlusega ning kaldub Tubina teiste sümfooniatega võrreldes rohkem n-ö „absoluutse“ muusika poole. Helilooja ise on märkinud, et tema eesmärk oli kirjutada lihtsalt, samal ajal soovides tungida atonaalsuse võimalustesse. Seitsmenda sümfoonia traagilise alatooniga avaosa emotsionaalse atmosfääri loomisel mängivad olulist rolli itku intonatsioonid. Teises osas näitab helilooja end suurepärase meloodiameistrina, kolmandas osas haarab aga kuulajaid sugestiivsete rütmidega, rakendades vabalt käsitletud dodekafooniätehnikat ja kontrapunktilisi võtteid. 7. sümfoonia kõlas esiettekandes 1. märtsil 1959 Gävles, esitajateks Gävle Sümfooniaorkester ja dirigent Gunnar Staern.

Evelin Kõrvits

Sten Heinoja on üks Eesti säravamaid muusikuid, rahvusvaheliselt kõrgelt tunnustatud pianist, kes esineb regulaarselt kammer- ja sooloartistina kõikjal maailmas. Viimaste aastate jooksul on ta üles astunud Indias, Hiinas, Ameerika Ühendriikides, Iisraelis, Venemaal, Jaapanis ja paljudes Euroopa riikides. Heinoja interpretatsiooni iseloomustab emotsionaalne intelligentsus, tervikuhaare ja sügav muusika arenguvõimaluste tunnetus. Tema mäng on läbimõeldud ja õhinast pakatav. Just siiras õhin muusikast on see, mis lummab ning kutsub kuulama.

Heinoja esineb pidevalt nii soolo- kui ka kammermuusikuna erinevate koosseisude ja lavapartneritega ning tema iga-aastane repertuaar on väga mitmekülgne. Heinoja muusikalisele lähenemisele on omane delikaatse kõla taotlus. Oluline koht tema repertuaaris on Viini klassikute ning 20. sajandi soolo- ja kammermuusikal. Muuhulgas on ta enda soolokavades esitanud Mozarti, Beethoveni ja Skrjabini klaveriloomingut. Kammermuusikuna on ta ette kandnud erinevate ajastute heliloojate teoseid, nende seas 20. sajandi prantsuse kammermuusikat. Viimastel aastatel on ta olulisimaks lavakaaslaseks tšellist Marcel Johannes Kits. Heinoja kuulub ka viuldaja Triin Ruubeli ja tšellist Theodor Singiga klaveritriosse Hämarik. Lisaks musitseerib Heinoja tihti orkestrite ees, kellest olulisimad on ERSO, Kymi Sinfonietta, Tallinna Kammerorkester, Tel Avivi ooperiorkester, Järvi Akadeemia noorteorkester, Moskva Kammerorkester, Eesti Sinfonietta, Florida Lakesi sümfooniaorkester ja Jeruusalemma sümfooniaorkester, dirigentideks Olari Elts, Aldert Vermuelen, Andres Mustonen, Alexei Izmirlijev, Eimear Noon, James Feddeck, Arvo Volmer, Tõnu Kaljuste ja paljud teised.

Sten Heinoja on olnud edukas mitmetel kodu- ja välismaistel konkurssidel. 2014. aastal võitis ta VIII Eesti pianistide konkursi (lisaks omistati talle viis eripreemiat). 2016. aastal pärjati ta saate „Klassikatähed“ võitjaks, kus ta pälvis rohkelt televaatajate tähelepanu vahetu musitseerimisrõõmu ja kõrge kõlakultuuriga. 2018. aastal sai ta esikoha Londonis toimunud

Kendall Tayloriga nimelisel Beethoveni-konkursil. Samal aastal valiti Heinoja osalema mainekale konkursile „Honens 2018“ New Yorgis, kus ta jõudis veerandfinaali. Edu on saatnud teda ka kammermuusika konkurssidel: 2020. aastal omistati tema duole koos Roberto Ruisiga mainekas Swiss Ambassador Award.

Heinoja tundis klaverimängu vastu huvi juba varajases lapsepõlves. Näinud emaga poevitriini taga klaverit, oli vaid kolmeaastane Sten kindel, et ta soovib seda pilli mängida. Nii alustas ta klaveriõpinguid juba 4-aastaselt Tallinna Muusikakeskkoolis Maie Klesmenti juhendamisel. Tema haridustee jätkus samas koolis Marju Rootsi klaveriklassis, teismelisena hakkas teda kaasjuhendama EMTA professor Ivori Ilja, kelle klassis omandas Heinoja 2015. aastal bakalaureusekraadi *cum laude*. Õpingud jätkusid Londoni Kuningliku Muusikakolledži magistriõppes (juhendajad professor Vanessa Latache ja Sofia Guljak), mille läbimiseks omistati talle täisstipendium. 2017. aastal omandas ta magistrikraadi ja 2018. aastal artistidiplomi, mõlemad *cum laude*. 2021. aastast õpib Heinoja Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia doktorantuuris, uurides Mart Saare modernistliku klaveriloomingu põhjal kõlaloomise võimalusi klaveril.

Toomas Vavilov on lõpetanud klarneti erialal Tallinna Muusikakeskkooli Ülo Üksiku õpilasena (1988) ning Eesti Muusikaakadeemia Hannes Altrovi klarnetiklassis (1992). Samas koolis on ta Jüri Alperteni juhendamisel õppinud ka orkestridirigeerimist. Dirigendina on Vavilov end täiendanud Jonas Aleksa ja Roman Matsovi juures, klarnetistina osalenud Karl Leisteri ja Ivan Mozgovenko meistriklassides. 1990. aastal võitis Vavilov Eesti puhkpillimängijate konkursi ning taaselustas 2008. aastal sama konkursi traditsiooni. Aastatel 1988–2010 töötas Vavilov klarnetistina Eesti Riiklikus Sümfooniaorkestris, olles 2004–2006 ühtlasi ka ERSO teine dirigent. Aastatel 2006–2007 oli ta Vanemuise teatri muusikajuht ja peadirigent. Vavilov on juhatanud Eesti orkestreid ning töötanud Eesti Filharmoonia Kammerkoori ja Läti Radio kooriga.

Klarnetistina on Vavilov andnud kontserte Eestis, Soomes, Rootsis, Lätis, Saksamaal, Belgias, Austraalias ja mujal. Samuti on ta aastaid juhendanud puhkpilliõpilaste suvekursusi Elvas ja Põltsamaal ning kuulunud erinevate konkursside žüriidesse. Talle on kirjutanud klarnetiteoseid mitmed eesti heliloojad, nende seas Urmas Sisask, Eino Tamberg, Ester Mägi, René Eespere ja Raimo Kangro. Samuti on Vavilov salvestanud helitöid Eesti Raadiole ning mitmele CD-le, sh Raimo Kangro, Ester Mägi ja Eino Tambergi autoriplaadile. 2001. aastal pälvis Toomas Vavilov Eesti Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali aastapreemia ning 2005. aastal interpreedi aastastipendiumi. Toomas Vavilov on EMTA klarnetiprofessor ning üks EMTA sümfooniaorkestri dirigentidest.

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia sümfooniaorkester on Eesti professionaalsete orkestrantide kasvulava. Orkestrit on juhitanud paljud tuntud Eesti dirigendid, samuti on musitseeritud koos välisdirigentidega. Ühel hooajal toob orkester publiku ette keskmiselt seitse kava. Korraldatakse koostöökontserte Eesti Riikliku Sümfooniaorkestriga, neist mitmeid on juhitanud ERSO eluaegne aupeadirigent Neeme Järvi. EMTA sümfooniaorkestri peadirigent on prof Paul Mägi. Käesoleval suvel on orkester taas kutsutud osalema Berliini esindusfestivalile Young Euro Classic 2023 ning astub üles 22. augustil Berliini kontserdimajas. Orkester on esinenud festivalil kolmel korral (2002, 2005 ja 2016). Ühtlasi on meie heliloojad edukalt osalenud festivali raames toimival uudisloomingu konkursil (2005. aastal Ülo Krigul teosega „JenZeits“ ja 2016. aastal Liisa Hirsch teosega „Mechanics of Flying“). Seekord on sellele konkursile välja pakutud Alisson Kruusmaa teos „Viis arabeski kammerorkestrile“ (Saksamaa esmaettekanne).

Flööt

Karmen Palusoo

Jolán Kiss (+ *piccolo*)

Oboe

Alexey Savinkov

Kirke Pertel (+ inglissarv)

Klarnet

Isabella Runge

Valeri Leviand (+ bassklarnet)

Fagott

Viktorii Saienko

Oliver Anni

Metsasarv

Kairi Sosi

Zhaohang Hu

Trompet

Villem Süvari

Villem Endel Tiits

Timpan + löökpillid

Anni Karu

Ivo Lain

Tiit Joamets

Klaver

Kairi Vavilov

I viiul

Grete Heinsaar

Aleksandra Serebrjakova

Eva Aarnis

Miia Ruubel

Marelle Kivinukk

Karina Rostovtseva

Madleen Kristen Alasi

Angelina Jarošenko

Katariina Tammemägi

Susanna Saluste

II viiul

Ingel Mättas

Konstantine Eroyan

Mia Kurvits

Elle Isabel Lindpere

Madli Lehiste

Eleri-Sirje Treiman

Laura Klesment

Polina Solovjova

Viola

Oliver Vilu

Ekaterine Gardavadze

Anna-Helena Inno

Ruta Kuļikovska

Lisbeth Poom

Tarmo Truuväärt

Tšello

Giorgi Nadareishvili

Aleksander Sebastian Lattikas

Nahee Shin

Eva-Lotta Krigul

Niklas Schröder

Kontrabass

Hanna-Ingrid Nurm

Tuomas Aapeli Haapalainen

Miina Roost

OOTAME KUULAMA

T 12.09 kell 19.00 / EMTA kammersaal / tasuta

Tudengiteisipäev

Tiit Tomp (klaver)

Kavas Bach, Chopin, Prokofjev, Vītols, Beethoven, Prokofjev

T 19.09 kell 19.00 / EMTA kammersaal / tasuta

Tudengiteisipäev

Marianne Liis Oissar (klaver)

Kavas Skrjabin, Bach, Vītols, Beethoven, Chopin, Schumann

K 20.09 kell 19.00 / EMTA suur saal / pilet 15 € Fientast*

Meistrid laval

Indrek Vau (trompet), Peep Lassmann (klaver)

Kavas Stravinski, Desenclos

P 24.09 kell 19.00 / EMTA *black box* / pilet 5 € Fientast

Jazz akadeemias. Lembit Saarsalu 75

EMTA jazzitudengid

Erikülaline Lembit Saarsalu (saksofon)

T 26.09 kell 19.00 / EMTA kammersaal / tasuta

Tudengiteisipäev

Hyerin Youk (klaver)

Kavas Bach, Scarlatti, Kõrvits, Chopin, Rahmaninov, Mozart jt

müriadFEST

20.–25. oktoober 2023

*(üli)õpilased ja pensionärid tasuta

EESTI MUUSIKA-
JA TEATRIAKADEEMIA

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kontserdi- ja etenduskeskus

eamt.ee

emtasaalid.ee

facebook.com/muusikaakadeemia